

Культурологія. Українська та зарубіжна культура : навчальний посібник / М.М. Закович, І.А. Зязюн, О.М. Семашко, О.Л. Шевнюк, Ж.О. Безвершук та ін.; за ред. М.М. Заковича. – 4-те вид., виправл. і доп. – Київ : Знання, 2009. – 592 с. – (Вища освіта 21 століття). – ISBN 978-966-346-619-4

У цьому навчальному посібнику культурологія розглядається як наука, що ставить своїм завданням розкрити логіку, внутрішні закономірності та найважливіші особливості розвитку української та зарубіжної культури. Книга дає змогу читачеві ознайомитися із фундаментальними досягненнями культури окремих народів у контексті розвитку світової культури. Посібник підготовлено відповідно до навчальної програми, за якою автори читають курс культурології студентам Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Розраховано насамперед на студентів гуманітарних спеціальностей, аспірантів, викладачів культурології, усіх, кого цікавлять проблеми розвитку націй і світової культури, перспективи подальшого розвитку людства.

ЗМІСТ

Передмова	11
Частина 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ	15
I. Культурологічний підхід до аналізу культури	16
1. Методологічні засади культурології	16
2. Поняття і сутність культури.....	28
3. Основні концепції культури.....	34
4. Морфологія і динаміка культури.....	47
5. Функції культури	54
<i>Питання для самоконтролю</i>	58
<i>Література</i>	58
II. Культура і суспільство	60
1. Культура і людина в контексті соціально-економічного розвитку суспільства.....	60
2. “Субкультура” та її функції	64
3. Мистецтво як засіб творення особистості.....	71
<i>Питання для самоконтролю</i>	83
<i>Література</i>	83
III. Походження і основні етапи розвитку культури	85
1. Сучасний погляд на проблему антропосоціогенезу.....	85
2. Сутність культурної еволюції та її відмінність від біологічної	88
3. Генезис та етапи культурної еволюції.....	90
4. Виникнення мистецтва як унікального механізму культурної еволюції.....	92
5. Культура і цивілізація.....	94
6. Культурно-історичні епохи	96
<i>Питання для самоконтролю</i>	98
<i>Література</i>	98

Частина 2. СВІТОВА КУЛЬТУРА	99
I. Первісна культура	100
1. Світосприймання первісної людини	100
2. Міфологічна свідомість: єдність об'єкта і суб'єкта, предмета і знака.....	106
3. Міфи як “педагогіка людського роду”	110
4. Прислів'я, приказки, загадки. Зародки мистецтва	114
<i>Питання для самоконтролю</i>	116
<i>Література</i>	116
II. Культура стародавніх цивілізацій	117
1. Художня культура Передньої Азії.....	117
2. Культура Стародавнього Єгипту	123
<i>Питання для самоконтролю</i>	129
<i>Література</i>	129
III. Антична культура	130
1. Проблема переходу від хаосу до гармонії	130
2. Доісторична Греція і класична Еллада.....	134
3. Культ краси та освіченості	143
4. Давньогрецька архітектура і пластичне мистецтво	146
5. Специфіка й витoki римського генія	150
<i>Питання для самоконтролю</i>	155
<i>Література</i>	155
IV. Європейське середньовіччя	156
1. Домінування християнської теології у свідомості	156
2. Мистецтво: вираження духовного буття світу й людини....	158
3. Архітектура і мистецтво Візантії V—VIII ст.	164
4. Романська культура: літургія та карнавал	166
5. Готичний стиль і схоластика.....	172
<i>Питання для самоконтролю</i>	178
<i>Література</i>	178
V. Ренесанс	179
1. Народження гуманізму	179
2. Нова концепція людської особистості і нова модель освіти	184
3. Мистецтво європейського ренесансу	188
4. Північне Відродження	198
5. Криза гуманістичних ідеалів	203
<i>Питання для самоконтролю</i>	208
<i>Література</i>	209
VI. Барокова культура Європи	210
1. Реформація і контрреформація та їх наслідокy культури	210
2. Італійська барокова школа	214
3. “Золоте століття” іспанського живопису: теми, герої, жанри.....	216
4. Фламандське і голландське мистецтво XVII ст. як два полюси світовідчуття доби.....	220
<i>Питання для самоконтролю</i>	225
<i>Література</i>	226
VII. Доба абсолютизму і час Просвітництва	227
1. Класицизм як мистецтво героїчної громадянськості	227
2. Раціоналістична картина світу і людини в ідеології Просвітництва та її вплив на художню творчість	231
3. Стиль рококо як мистецтво “галантної доби”	239
<i>Питання для самоконтролю</i>	244
<i>Література</i>	244

VIII. Європа XIX ст.	245
1. Новий соціальний і духовний досвід та його породження — індивідуалістична культура.....	245
2. Романтизм як світовідчуття та як напрям у мистецтві.....	248
3. Формування історичного погляду на особу і зумовленого ним художнього методу реалізму.....	256
4. Філософський песимізм і волонтаризм та творчість імпресіоністів і постімпресіоністів.....	264
<i>Питання для самоконтролю</i>	272
<i>Література</i>	272
IX. Модерн як доба в культурі	273
1. Причини виникнення стилю модерн.....	273
2. Стиль модерн — поєднання традицій східного та західноєвропейського мистецтва.....	275
3. Символізм — естетико-філософська основа модерну.....	276
4. Особливості стилю модерн.....	279
5. Модерн як архітектурний стиль.....	283
6. Стиль модерн у Росії.....	285
<i>Питання для самоконтролю</i>	290
<i>Література</i>	290
X. Культура XX ст.	291
1. Загострення проблем гуманізму в житті і мистецтві.....	291
2. Новий театр.....	299
3. Авангардистський живопис: драматизм входження нового в культурний процес.....	303
4. Функціоналізм в архітектурі.....	312
5. Нові виражальні засоби в музиці.....	314
<i>Питання для самоконтролю</i>	319
<i>Література</i>	319
Частина 3. УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА	321
I. Періодизація розвитку української культури	322
<i>Питання для самоконтролю</i>	337
<i>Література</i>	338
II. Стародавня культура східних слов'ян	339
1. Джерела вивчення культури стародавніх слов'ян.....	339
2. Основні етапи розвитку стародавньої культури східних слов'ян.....	345
3. Релігійні вірування та міфологія східно-слов'янських племен.....	352
<i>Питання для самоконтролю</i>	361
<i>Література</i>	362
III. Київська Русь	363
1. Особливості світорозуміння людини часів Київської Русі.....	363
2. Мислителі Київської Русі. Книжна справа.....	368
3. Зародження і розвиток шкільної освіти. Наукові знання.....	377
4. Софія Київська як світоглядна ідея і художній шедевр.....	381
5. Образотворче мистецтво: іконопис, фреска, мозаїка, книжкова мініатюра.....	385
6. Ткацтво, килимарство та вишивка.....	393
7. Театральне мистецтво. Музика. Танок.....	395
<i>Питання для самоконтролю</i>	399
<i>Література</i>	399

IV. Період феодальної роздрібненості	400
1. Соціально-політична і культурна ситуація в Галичині та на Волині в XII—XIII ст.	400
2. Основні осередки соціального і культурного життя.....	404
3. Освіта і наука, архітектура і мистецтво	406
4. Культурні та політичні зв'язки Галицько-Волинського князівства з іншими землями Стародавньої Русі	415
5. Соціально-політична і культурна ситуація в польсько-литовську добу.....	417
6. Освіта і книгодрукування в XIV—XVII ст.	420
<i>Питання для самоконтролю</i>	433
<i>Література</i>	433
V. Козацька доба	434
1. Козацтво як явище історії та культури.....	434
2. Нові процеси в духовному житті: реформування церкви та освіти, розвиток науки.....	439
3. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво ..	445
4. Специфіка національного варіанта бароко в літературі, театрі і музиці	450
5. Еволюція образотворчого мистецтва	459
6. Барокова архітектура	466
<i>Питання для самоконтролю</i>	472
<i>Література</i>	473
VI. Духовні пошуки XIX ст.	474
1. Формування української національної самосвідомості.....	474
2. Роль творчості Т.Г. Шевченка у становленні української культури	479
3. Українська суспільна думка: розвиток науки і філософії ..	487
4. Література	490
5. Образотворче мистецтво, музика, театр	497
<i>Питання для самоконтролю</i>	504
<i>Література</i>	504
VII. На зламі століть.....	506
1. Культура як умова відродження нації в українській естетичній традиції кінця XIX — початку XX ст.	506
2. Гуманізм українського неоромантизму	510
3. Взаємовідносини особистості і світу в українському експресіонізмі	517
4. Український авангард 1900—1910-х рр.....	518
<i>Питання для самоконтролю</i>	524
<i>Література</i>	524
VIII. Українська культура у XX ст.	525
1. Національно-культурне піднесення 1920-х рр. в Україні як передумова розбудови освіти і науки.....	525
2. Література й театр на тлі нових національних та соціальних реалій.....	530
3. Український мистецький авангард та його доля	539
4. Українська культура другої половини XX ст.	547
<i>Питання для самоконтролю</i>	564
<i>Література</i>	565

IX. Культура в умовах нової соціальної реальності	566
1. Формування нової соціокультурної дійсності та її риси	566
2. Культура України в умовах зростання національно-культурної ідентичності	574
<i>Питання для самоконтролю</i>	578
<i>Література</i>	579

Словник іншомовних слів і термінів.....	580
--	------------